

UNHCR
The UN
Refugee Agency

A MENEDÉKKÉRŐK HOZZÁFÉRÉSE AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁSHOZ MAGYARORSZÁGON

2014

TARTALOMJEGYZÉK

I. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM KERETÉBEN MEGVALÓSULÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS	3
I.1. BEVEZETŐ	3
I.2. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM MÓDSZERTANA	3
II. AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZETE	4
II.1. ÁLTALÁNOS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET	4
II.2. A VISSZAKÜLDÉS TILALMÁNAK (NON-REFOULEMENT) ÉS A GENFI EGYEZMÉNY 33. CIKKÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE	4
II.3. A MAGYAR IDEGENRENDESZETI ÉS MENEKÜLTÜGYI JOGANYAG VÁLTOZÁSA 2014-BEN	6
II.4. A PROJEKT SORÁN MEGFIGYELT LÉTESÍTMÉNYEK	7
III. ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK	8
III.1. MIGRÁCIÓS TRENDEK ÉS STATISZTIKÁK 2013-BAN	8
IV. A HATÁRMEGFIGYELÉS GYAKORLATI TAPASZTALATAI	9
IV.1. A KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚ KÜLFÖLDIEK IDEGENRENDESZETI HELYZETE	11
V. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM KERETÉBEN	13
VI. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK	13
VI. 1. MEGHALLGATÁS AZ ÚN. EGYSZERŰ MEGÍTÉLÉSŰ ÜGYEKBEN	14
VI.2. A NON-REFOULEMENT ELVÉNEK ÉS A GENFI EGYEZMÉNY 33. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK ALKALMAZÁSA	14
VI.3. A GYERMEKVÉDELMI SZEMPONTOK HATÉKONY ÉRVÉNYESÍTÉSE KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK KIUTASÍTÁSA ESETÉN	14
VI.4. A HATÁRMEGFIGYELÉS MÓDSZERTANÁNAK TOVÁBBFEJLESZTÉSE	15

Írta: dr. Jánoskuti Boglárka, dr. Balázs László, Varga-Szabó Katalin

Lektorálta: dr. Ambrus Ágnes

Fotó: Yannis Behrakis - Reuters

Grafikai terv: fortin&Bras Studio (gromek)

Felelős kiadó: dr. Pardavi Márta, Magyar Helsinki Bizottság

Bajcsy-Zsilinszky út 36–38.

H-1054 Budapest, Hungary

Tel/fax: (+36 1) 321 4323, 321 4141

www.helsinki.hu

I. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM KERETÉBEN MEGVALÓSULÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS

I.1. BEVEZETŐ

Jelentésünkben összegezzük „A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban” című program (Határmegfigyelő Program) 2014-es tapasztalatait.

A Határmegfigyelő Program 2014-ben is a Magyar Helsinki Bizottság (Bizottság), az Országos Rendőr-főkapitányság (Rendőrség) és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Regionális Képviselője (UNHCR) között fennálló, a menedékkérőknek a Magyar Köztársaság területéhez és a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést támogató kölcsönös együttműködés és koordináció módozatairól szóló, 2006. december 28-án kötött háromoldalú megállapodás (Háromoldalú Megállapodás) alapján folytatódott.

A jelentés az egyedi határmegfigyelő látogatásokról készült beszámolókat veszi alapul, valamint összefoglalja a Háromoldalú Megállapodásban részt vevő felek által 2014-ban közösen lebonyolított eseményeket és tevékenységeket.

A Háromoldalú Megállapodással összhangban a felek a 2014-es program megvalósítása során három alkalommal, 2014. február 11-én, 2014. március 7-én és 2014. november 18-án találkoztak – a Megállapodás V. fejezetének 1. bekezdése alapján létrehozott – Munkacsoport ülésen, hogy értékeljék a program során szerzett tapasztalatokat. A felek továbbra is kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak a háromoldalú együttműködési rendszernek, csak úgy, mint a gyakorlati kérdések közös értékelésének és a szakmai munkakapcsolatok fenntartásának. Ez, véleményük szerint, nem csak a Megállapodást végrehajtó felek közötti együttműködést segíti elő, de kulcsa a hatékony információcserének és pozitív hatással van a résztvevő felek tevékenységére is.

A 2014-es évben az előző évhez hasonlóan az ukrán-magyar határszakaszon és a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtéren nem folyt határmegfigyelő tevékenység, a monitorozó látogatások kizárólag a legforgalmasabb szerb-magyar határszakaszon folytatódtak.

A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a Rendőrség kiegészítései a jelentésben vastagított, dőlt betűtípussal szerepelnek.

A korábbi évek jelentései elérhetők a Helsinki Bizottság honlapján.¹

I.2. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM MÓDSZERTANA

A Háromoldalú Megállapodás keretében a Bizottság megbízott ügyvéde egy helyszínen, a szerb-magyar határszakaszon végzett megfigyelést Magyarországon.

Általánosságban megállapítható, hogy a határátkelőhelyeken és határrendészeti kirendeltségeken szolgálatot teljesítő rendőrök a Helsinki Bizottság megfigyelőivel az elvárásoknak megfelelően együttműködtek. Az UNHCR és a Helsinki Bizottság által az országba érkező menekültek számára készített többnyelvű tájékoztató füzetek mellett a Bizottsággal szerződött ügyvéd elérhetőségei is rendszeresen ki voltak függesztve információs állványokon, jól látható helyeken.

A korábbi évekhez hasonlóan a határmegfigyelés módszertana alapján a megbízott ügyvéd egyedi látogatásokon gyűjtött információt azon külföldiek helyzetéről, akiket a Rendőrség kiutasított, vagy visszairányított, így az ország területére való belépésre nem volt lehetőségük. A program során havonta két látogatásra került sor az érintett határszakaszon és az illetékes idegenrendészeti osztályokon, Kiskunhalason és Szegeden.

A havonta esedékes két látogatáson a megfigyelő egyrészt az adott határszakasz határrendészeti kirendeltségein azt vizsgálta, hogy az elfogott külföldiek szükség esetén hozzáférnek-e a menedékjogi eljáráshoz, a hatóságok biztosítják-e a megfelelő tájékoztatást az eljárás megindításához, illetve ha a látogatás során volt előállított külföldi, akkor a megfigyelőnek volt lehetősége személyes beszélgetést folytatni az illetővel. Másrészt a megfigyelőnek lehetősége nyílt arra, hogy a látogatást megelőző egy hónapos időszakban keletkezett idegenrendészeti iratanyagokat anonimizált formában vizsgálja. A meghallgatási jegyzőkönyvek, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal véleménye és a határozatok elemzése alapján a

¹ <http://helsinki.hu/hatarmegfigyeles>

megfigyelő kísérletet tett arra, hogy rekonstruálja az elfogás és a kitoloncolás közti eseményeket, mindvégig a non-refoulement követelményének érvényesülését szem előtt tartva.

A Megállapodás alapján a Rendőrség biztosítja, hogy a megfigyelő előre meghatározott témakörökben és állampolgárságú személyek esetében betekinthesse az eljárás alá vont külföldiek iratanyagának fénymásolatába akkor is, ha a külföldi már nincs a Rendőrség látókörében. Ezekben az esetekben az érintett iratok másolataiba a megfigyelő, a hatályos adatvédelmi rendelkezéseknek eleget téve, anonimizálva tekinthetett be. Az anonimitásra vonatkozó megállapodás miatt továbbra sem nyílt lehetőség az adott külföldiek – kiutasítást követő – további sorsának pontos nyomon követésére.

A Bizottság a látogatásról a tervezett időpont előtt két nappal értesíti az UNHCR-t és a Rendőrséget, megjelölve a látogatás pontos helyszínét és időpontját. Szükség esetén van lehetőség arra, hogy tolmács bevonásával kerüljön sor eseti látogatásra, ekkor a tolmács számára eseti látogatási engedélyt kell a Rendőrségtől beszerezni.

A Bizottság megfigyelője minden látogatásról jelentést készít a Helsinki Bizottság számára, amelyet a megállapodás értelmében a látogatást követő 15 napon belül kell megküldeni a Rendőrségnek, illetve az UNHCR-nek. A Háromoldalú Megállapodás tagjai a jelentésekhez észrevételeket és javaslatokat fűzhetnek.

II. AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZETE

II.1. ÁLTALÁNOS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

Magyarország a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény (Genfi Egyezmény), valamint a menekültek helyzetére vonatkozó, 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv (1967. évi Jegyzőkönyv) részes államaként köteles ezen nemzetközi jogi dokumentumokban foglaltakat tiszteletben tartani és alkalmazni. A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény XIV. cikkének (3) bekezdése értelmében Magyarország kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy az üldözéstől való félelmük megalapozott.

A nemzetközi védelemre szorulóknak a védelmet nyújtó ország területéhez való hozzáférés, vagyis, hogy oda beléphessenek és mindaddig az ország területén tartózkodhassanak, amíg menedékkérelmük ügyében jogerős döntés születik. A nemzetközi védelemre bizonyosan nem szoruló külföldieket a Rendőrség visszairányítja abba az országba, ahová a törvény² alapján visszaküldhetőek, illetve foganatosítja az idegenrendészeti hatóság vagy a bíróság által elrendelt kiutasításukat. Az intézkedések végrehajtása során a Rendőrségnek természetesen tiszteletben kell tartania a sérelmes bánásmódba való visszaküldés tilalmát is.³ Az előbbieken túl a Rendőrség saját hatáskörben is elrendelheti a külföldi kiutasítását, ha az államhatár jogellenes átlépését vagy annak kísérletét a Schengeni határ-ellenőrzési kódex 2. cikk 9. pontjában meghatározott határ-ellenőrzési tevékenysége kapcsán, a határterületen észlelte, és a harmadik országbeli állampolgár kiutasításának végrehajtására visszafogadási egyezmény alapján kerülhet sor.

II.2. A VISSZAKÜLDÉS TILALMÁNAK (NON-REFOULEMENT) ÉS A GENFI EGYEZMÉNY 33. CIKKÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikk (1) bekezdése általános alapelvként rögzíti a visszaküldés tilalmát (non-refoulement):

„Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza („refouler”) semmilyen módon a menekültet olyan területek határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai nézetei miatt lenne veszélyeztetve.”

A vonatkozó nemzetközi jogi normáknak megfelelően a Harmtv. 51 §-a felel meg a non-refoulement elvének, és rendelkezik a visszairányítás, illetve a kiutasítás elrendelésének, illetve végrehajtásának tilalmáról. Ennek alapján a Rendőrség a visszairányítás, illetve a kiutasítás elrendelésével és végrehajtásával kapcsolatos eljárásában - a

² A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.) 40. §-ának (1) bekezdése

³ Alaptörvény XIV. cikk (2) bekezdés, Harmtv. 52. § (1) bekezdés: „Az idegenrendészeti hatóság a non-refoulement követelményét a visszairányítás, illetve a kiutasítás elrendelésével és végrehajtásával kapcsolatos eljárásában köteles vizsgálni.”

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal megkeresésével -köteles vizsgálni a non-refoulement követelményét. Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy a monitor több esetben tapasztalta, hogy a határon irregulárisan érkező, menedékjogért folyamodó külföldi esetében az idegenrendészeti eljárás keretében tartott személyes meghallgatáson előbb kerül sor a külföldi kiutasítására, majd idegenrendészeti eljárása csak ezt követően kerül felfüggesztésre a Harmtv. 51. § (2) bekezdés alapján (menedékjogi kérelem benyújtása miatt). **A Bizottság és a UNHCR álláspontja szerint ez a gyakorlat nem teljes mértékben áll összhangban a menekültek jogairól szóló 1951 évi Genfi Egyezmény 31. cikkében foglaltakkal**, ugyanis annak értelmében a menedékkérőket nem lehet büntetéssel sújtani amiatt, hogy jogellenesen érkeztek az ország területére, amennyiben haladéktalanul menedékjogért folyamodnak.⁴

A Bizottság és az UNHCR a 2013-as monitoring jelentésben is felhívta a figyelmet a **Harmtv. 51. § (2) bekezdés gyakorlatban történő alkalmazásával kapcsolatos nehézségekre. Noha a rendelkezés egyértelműen rögzíti, hogy a menedékjogi eljárás alatt álló menedékkérőket megilleti az ország területén való tartózkodás joga, a gyakorlatban nem világos, hogy milyen eljárási cselekmények esnek a rendelkezés hatálya alá.** A Bizottság és a UNHCR álláspontja szerint az átdolgozott eljárási irányelv 2. § c) pontja szerint **menedékkérőnek** minősül az a harmadik országbeli állampolgár, aki nemzetközi védelemért folyamodott, és kérelme ügyében még nem hoztak jogerős határozatot. Az átdolgozott eljárási irányelv 6. cikkében foglaltak is egyértelműsítik, hogy **a menedékkérői jogállás már a menedékkérelem benyújtására vonatkozó szándék kinyilvánításával keletkezik** („make an application”) és az ehhez kapcsolódó joghatások (így pl. a területen maradáshoz való jog) nem a menedékkérelem (esetlegesen későbbi időpontban történő) nyilvántartásba vételével („lodge an application”) állnak be. Tekintettel arra, hogy az átdolgozott eljárási irányelv 9. cikke értelmében a menedékkérőket megilleti a területen maradáshoz való jog, a Bizottság álláspontja szerint – az átdolgozott eljárási irányelv közelgő átültetési határidejére tekintettel⁵ – fontos lenne a végrehajtási szabályokban rögzíteni, **hogy önmagában a menedékkérelem benyújtására irányuló szándék (pl. idegenrendészeti eljárásban történő) kinyilvánítása megalapozza a tagállamban maradáshoz való jogot, melynek értelmében a menedékkérők nem kiutasíthatók vagy visszairányíthatók.**

Rendőrségi eljárásban az ügyfél az eljárás bármely szakaszában kinyilváníthatja menedékjog iránti kérelemre irányuló szándékát, amit az eljáró hatóság rögzít és haladéktalanul továbbít az illetékes menekültügyi hatósághoz. Erről a lehetőségről az ügyfél tájékoztatása tolmács segítségével már az előállításkor megtörténik, a részére átadott tájékoztató – többek között – ezen jogát is tartalmazza. Jelenleg a tájékoztató rendelkezésre áll albán, angol, arab, francia, horvát, magyar, német, olasz, orosz, pastu, perzsa és dari, román, szerb, török és ukrán nyelven.

Ezen túlmenően az eljárás további menetének meghatározása érdekében az illegális migrációban leginkább érintett Szeged Határrendészeti Kirendeltségen már az adatfelvételkor nyilatkoztatják a külföldit a nemzetközi védelem iránti igényéről és az eljárás ennek megfelelően folytatódik. A menekültügyi eljárásról, a kérelem előterjesztéséről az ügyfél tájékozódhat továbbá az UNHCR és a Magyar Helsinki Bizottság által közösen kiadott, több nyelven rendelkezésre álló tájékoztatóiból is.

Amennyiben a külföldi az elfogást követően jelzi, hogy menedékkérelmet kíván előterjeszteni, a Rendőrség nem rendeli el a kiutasítást, a személyt haladéktalanul (még előállítás időn belül) átadja a menekültügyi hatóságnak és intézkedik az idegenrendészeti eljárás felfüggesztésére. A kiutasítás elrendelésére abban az esetben kerül sor, ha a menekültügyi eljárás befejeződött és a személyt már nem illeti meg a területen maradás joga. Mivel a menekültügyi eljárás alatt álló külföldiek jelentős számban távoznak ismeretlen helyre, az így elrendelt kiutasítások száma az elfogások számához képest nem jelentős. A Rendőrség nem menekültügyi hatóság, a területen maradás jogát minden esetben a menekültügyi hatóság állapítja meg.

A **visszairányítás** az esetek többségében olyan viszonylag gyorsan végrehajtott intézkedés, amelyet eljárási sajátosságai miatt nem előz meg hosszabb, érdemi meghallgatás, noha ez a Rendőrség számára pontosabb információkkal szolgálhatna arról, hogy a külföldi valójában miért hagyta el származási országát és így az eljáró hatóságok a visszaküldés tilalmát érdemben vizsgálhatnák. A 2014-es program végrehajtása során sem volt jellemző a szerb-magyar határszakaszon a potenciális menedékkérők esetén a visszairányítás, mint

4 A Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük, vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területre érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket.

5 Az átdolgozott eljárási irányelv átültetési határideje 2015. július 20.

idegenrendészeti intézkedés. A tapasztalatok a korábbi évekhez hasonlóan azt mutatták, hogy a vizsgált migráncsoport főként személyazonosító okmányok nélkül, a zöldhatáron lépett Magyarország területére, így az ő esetükben nem visszairányítást, hanem kiutasítást rendelt el a Rendőrség.

A megfigyelő több monitoring látogatás alkalmával azt tapasztalta, hogy a megtekintett iratokból nem volt egyértelmű, hogy a háborús övezetekből érkező külföldieket (pl. szír, afgán) megfelelően tájékoztatja-e a Rendőrség a Magyarországon, mint biztonságos európai országban elérhető nemzetközi védelem lehetőségéről. Erre való tekintettel a Helsinki Bizottság megfigyelőjének tapasztalatai szerint fontos, hogy az idegenrendészeti eljárás során, amennyiben a külföldi nemzetközi védelmi igényére vonatkozó információkat hoz a hatóság tudomására, megfelelő tájékoztatásban részesüljön a nemzetközi védelem iránti kérelem benyújtásának módjáról, az átdolgozott eljárási irányelv 6. cikk (1) bekezdésében⁶, valamint 8. cikk (1) bekezdésében⁷ foglaltakkal összhangban.

A külföldi jogairól és kötelességeiről szóló tájékoztatás tolmács vagy idegen nyelvű tájékoztató segítségével az eljárás elején minden esetben megtörténik. Ebben szerepel a nemzetközi védelem iránti kérelem előterjesztésének lehetősége is. A legtöbb külföldi annak az információnak a birtokában, jogellenesen lépi át a magyar-szerb államhatárt, hogy ha menedékkérelmet terjeszt elő, nem kerül sor kiutasítására és őrizetbe vételére.

A magyar-szerb határszakaszon a Rendőrség előtt indult idegenrendészeti eljárásban 2014. évben 30 398 fő külföldi jelezte nemzetközi védelem iránti igényét a rendőrségi tájékoztatás vagy a már érkezése előtt birtokában lévő információk alapján.

A Magyar Helsinki Bizottság tapasztalataival ellentétben a Rendőrség tapasztalatai azt mutatják, hogy számos külföldi a menekültügyi eljárás lehetőségéről szóló megfelelő tájékoztatás ellenére sem kéri a nemzetközi védelmet Magyarországon azért, hogy az ujjnyomata ne kerüljön be az Eurodac rendszerbe, és amennyiben sikerül eredeti úti célját Nyugat-Európában elérni, dublini eljárásban ne küldjék vissza Magyarországra. Ennek érdekében ők maguk kéri mielőbbi visszaadásukat Szerbiába.

Fontos változás a korábbiakhoz képest, hogy 2014-ben lényegesen nagyobb számban nyújtottak be menedékkérelmet harmadik országbeli állampolgárok. A megfigyelést végző ügyvéd tapasztalatai szerint a menedékkérelmek észlelése és benyújtása összességében továbbra is gördülékenyen zajlik.

II.3. A MAGYAR IDEGENRENDESZETI ÉS MENEKÜLTÜGYI JOGANYAG VÁLTOZÁSA 2014-BEN

A magyar idegenrendészeti és menekültügyi joganyag módosításának kérdése 2014 decemberében ismét napirendre került az újabb uniós jogharmonizációs kötelezettségekre (pl. az Unió menekültügyi joganyagának átfogó módosítása körében elfogadott átdolgozott Befogadási Irányelv⁸ és az átdolgozott Eljárási Irányelv⁹ átültetése), valamint a jogalkalmazói gyakorlatban felmerült problémákra hivatkozással. A Belügyminisztérium **2014. december 17-én** társadalmi egyeztetésre bocsátotta **az egyes migrációs, illetve menekültügyi tárgyú és más törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló jogszabálytervezet**et. A határmegfigyelő tevékenységhez kapcsolódó joganyag módosításai közül fontos kiemelni a tervezet 65. §-át, melynek értelmében a menekültügyi hatóság elutasító határozata ellen benyújtott bírósági **felülvizsgálati kérelemnek a kiutasítás végrehajtására a továbbiakban nincs automatikus halasztó hatálya**. A Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint a módosítás a menedékkérők hatékony jogorvoslatához való hozzáférést jelentősen csorbítaná, ugyanis a bírósági felülvizsgálat idejére a továbbiakban nem illetné meg őket automatikusan a területen maradáshoz való jog. Továbbá a módosítás visszalépést jelentene a 2013. január 1-jén hatályba lépett szabályozáshoz képest, amely az Európai Bizottság Magyarország ellen indított ún. pilot eljárása során kifogásolt magyar menekültügyi jogi szabályozás uniós joggal való összhangba hozatalát célozta. (Harmtv. 51. § (2) módosítása).

6 A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a fentebb említett egyéb hatóságok, amelyekhez feltehetően nemzetközi védelem iránti kérelmekkel fordulnak – mint például a rendőrség, a határőrség, a bevándorlási hivatal és a fogdák személyzete – a megfelelő információk birtokában legyenek, és személyzetük részeseüljön a feladatai ellátásához szükséges szintű képzésben, valamint utasítást kapjon arra, hogy tájékoztassa a kérelmezőket arról, hogy hová és hogyan kell benyújtani a nemzetközi védelem iránti kérelmet.

7 Amennyiben arra utaló jelek vannak, hogy fogdában fogva tartott vagy külső határon lévő határátkelőhelyen – ideértve a tranzitónákat is – lévő harmadik országbeli vagy hontalan állampolgárok nemzetközi védelemért kívának folyamodni, a tagállamok tájékoztatást biztosítanak számukra e lehetőségéről. Ezen fogdában és határátkelőhelyeken a tagállamok intézkednek a menekültügyi eljárások igénybevételének megkönnyítése érdekében szükséges tolmácsolásról.

8 Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU Irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról (átdolgozás)

9 Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU (2013. június 26.) irányelve a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról

A tervezett módosításokat a jelentés írásának időpontjában az Országgyűlés még nem tárgyalta, így a jogszabály módosítás végleges formája és hatályba lépésének időpontja ismeretlen.

II.4. A PROJEKT SORÁN MEGFIGYELT LÉTESÍTMÉNYEK

A program végrehajtása során a Bizottság által megbízott ügyvéd a szerb-magyar határszakaszon végzett megfigyelése az alábbi helyszíneket érintette:

a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségében működő létesítmények:

Idegenrendészeti Osztály (Kiskunhalas), Kelebia Határrendészeti Kirendeltség (Kelebia Vasúti Határátkelőhely, Tompa Közúti Határátkelőhely),

a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségében működő létesítmények:

Idegenrendészeti Osztály (Szeged), Szeged Határrendészeti Kirendeltség (Röszke Autópálya Határátkelőhely).

A 2014-es határmegfigyelő tevékenysége során a Helsinki Bizottság által megbízott megfigyelő a szerb-magyar határon összesen 188 külföldi aktáiba tekintett be és kb. 166 előállított külföldivel folytatott személyes beszélgetést a látogatások alkalmával.s.

Általánosságban elmondható, hogy a Bizottság megfigyelője szinte valamennyi létesítményben megfelelő fizikai körülményeket tapasztalt, a felkeresett előállító helyiségek felszereltsége, tisztasági állapota megfelelő. Azonban a szegedi határrendészeti kirendeltségen a rendkívül nagy létszámú elfogásokra tekintettel továbbra is az autók tárolására eredetileg kialakított udvaron (a garázsban, zárt konténerházakban) került sor a külföldiek előállítására. Jóllehet a korábbi évhez képest a fűtés és a mosdók biztosítottak, a monitor megfigyelései szerint a helyiség továbbra sem alkalmas külföldiek, különösen családok több órás elhelyezésére. A 2014. február 27-i szegedi monitoring látogatás alkalmával a megfigyelő kb. 40 – 50 fővel találkozott köztük 5 afgán családdal is, akik 4–5 gyermekkel érkeztek. Az egyik családban a legkisebb gyermek 10 napos volt, Macedóniában az erdőben született, de volt 2 hónapos gyermek is. A nők és gyermekek külön – a garászból kialakított - helyiségben várakoznak, rácsok mögött, szivacsokon fekvé. A monitor beszámolója szerint a mellékhelyiséghez való hozzáférés nehézkes, ugyanis az nem közvetlenül a konténerházakban található, hanem az udvarról nyílik, ezért minden esetben a fogvatartottaknak külön kérniük kell a mosdó használatához való hozzáférést az ügyeletes rendőrtől. További problémát okoz, hogy a tűlszűfoltosság miatt nem minden esetben biztosított a családok együttes elhelyezése. **A Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint a fogvatartási körülmények további javítására van szükség annak érdekében, hogy emberhez méltó körülmények között helyezték el az előállított külföldieket. Tekintettel arra, hogy az irregulárisan Magyarország területére érkező harmadik országbeli állampolgárok száma az elmúlt években jelentősen növekvő tendenciát mutat, álláspontunk szerint megfontolandó az ideiglenes elhelyezési struktúra újragondolása. Ugyanakkor pozitívként megemlítenéd, hogy a megfigyelő 2014. júniusi látogatása során tapasztalta, hogy korábbi jelentései alapján a szegedi idegenrendészeti osztály vezetője felvette a kapcsolatot a Vöröskereszttel, akik 2014 folyamán több alkalommal mentális,- pszichés támaszt nyújtottak a sérülékeny csoportba tartozó előállítottaknak.**

A Rendőrség folyamatosan vizsgálta a nagymértékű illegális migrációs nyomás minél humánusabb kezelésének lehetőségeit és számos intézkedést fogantatosított. Annak érdekében, hogy az előállított személyek a lehető legrövidebb időt töltsék az előállítás helyén, továbbá az ügyintézési idő gyorsítása céljából a migrációkezelésben kevésbé érintett más rendőri szervektől jelentős humánereőt, technikai eszközöket és gépjárműveket csoportosított át, illetve a külföldieket továbbszállította Békéscsabára, Nyírbátorba és Debrecenbe.

Az előállított külföldiek megfelelő elhelyezését és ellátását folyamatosan ellenőriztük, az biztosított volt. A rendelkezésre álló, addig egyéb funkciót betöltő helyiségek átalakításával, konténerek bérlésével, sátrak felállításával a befogadó kapacitás bővítésére történt intézkedés. A Rendőrség nem rendelkezett olyan objektummal, ahol naponta több száz, gyakran a napi 1000 főt meghaladó számú előállított külföldi megfelelő elhelyezése megoldható lett volna. Mivel a migrációkezelésében leginkább érintett Szeged Határrendészeti Kirendeltség objektumának befogadó kapacitása véges, ezért a Rendőrség vizsgálta az elfogott külföldiek azonnali beszállítását, elhelyezését, ellátását, pihentetését, tervezett, szervezett továbbszállítását lehetővé tévő, nagy befogadó kapacitású gyűjtőpont Szeged közelében történő kialakításának lehetőségét. (A gyűjtőpont a Rendőrség által bérelt épületben 2015. február 9-től működik Röszkén).

A megfelelő egészségügyi ellátás biztosítása érdekében a nap 24 órájában egészségügyi asszisztens van jelen a kirendeltségen, ahol az év folyamán egészségügyi áteresztő pont (orvosi és egészségügyi vizsgáló helyiség, fertőtlenítő zuhanyzó) rendszerbe állítására került sor. Az Idegenrendészeti Osztály vezetője nem a monitorozó ügyvéd javaslatára vette fel a kapcsolatot a Vöröskereszttel, hanem a már folyamatban lévő egyeztetésekről tájékoztatta 2014 májusában, amelynek eredményeként az együttműködés júniusban megkezdődött. A Vöröskereszttel egyéb határrendészeti tevékenységek (pl. a Vöröskereszt nagyforgalmú időszakok egészségügyi biztosításában közreműködése) kapcsán évek óta rendszeres és folyamatos együttműködés kiterjesztése történt meg. A kirendeltségen más szervezetek önkéntesei is rendszeresen segítik a Rendőrség munkáját adománygyűjtéssel és annak szétosztásával. A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság állománya a családban feleslegessé vált felnőtt és gyermekruhákat rendszeresen a kirendeltség rendelkezésére bocsátja az előállított külföldiek ruházatának cseréjére, kiegészítésére, pótlására. Megjegyezni kívánjuk, hogy a monitorozó ügyvéd kapcsolatának felhasználása eredményeként eseti jelleggel, az előállítottak ellátásának kiegészítésére a kirendeltség péksüteményeket kapott.

A hatályos jogszabályok nem írják elő, hogy a családtagokat egy helyiségben kell elhelyezni, arról rendelkeznek, hogy a férfiakat a nőktől el kell különíteni. Amennyiben az egyidejűleg előállítottak létszáma ezt megengedi, a családok egy helyiségben kerülnek elhelyezésre. Ha az előállítottak magas száma ezt nem teszi lehetővé, a gyermek akkor is a felügyeletéért felelős legalább egyik személlyel, ha az anya jelen van, akkor az anyával kerülnek ideiglenes elhelyezésre az előállítás időtartamára. A család valamennyi tagjának ügyintézése ebben az esetben is együtt folyik, illetve a menekültügyi vagy idegenrendészeti hatóság elé állítása, továbbszállítása együtt történik. A család egységére, a velük való bánásmódra a Rendőrség kiemelt figyelmet fordít, a végrehajtó állomány figyelmét iránymutatás kiadásával segítette.

Az UNHCR és a Bizottság által több nyelven készített tájékoztató füzetek a vizsgált helyiségben megtalálhatóak voltak, a projekt időtartama alatt a Bizottság munkatársa a Háromoldalú Megállapodás értelmében többször feltöltötte a készleteket.

III. ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

III.1. MIGRÁCIÓS TRENDEK ÉS STATISZTIKÁK 2014-BEN

A 2014-es év rendőrségi statisztikái szerint összesen 3959 alkalommal rendeltek el kiutasítást a szerb-magyar, az ukrán-magyar szakaszon, valamint a repülőtéren (2013-ban 3 887 alkalommal) és 10 907 alkalommal visszairányítást (2013-ban ez a szám 9 688 volt) a repülőtéren és a szárazföldi határokon. A programmal érintett határszakaszon¹⁰ 2014-ben drasztikusan nőtt a regisztrált menedékkérelmek száma, összesen **30 398** alkalommal került erre sor az év folyamán. Az idegenrendészeti eljárás későbbi fázisában a Rendőrség által idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet hatálya alatt 2014-ben 214 fő nyújtott be menedékkérelmet. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) 2014. évi menekültügyi statisztikája azt mutatja, hogy a 42 777 kérelmező jelentős része ismeretlen helyre távozott, mielőtt kérelmét érdemben vizsgálta volna a Hivatal vagy visszavonta kérelmét, így esetükben a menekültügyi eljárást a BÁH megszüntette.¹¹

2014		Intézkedés			Előállítás
Határszakasz	County	Kiutasítás	Menedékkérellem	Visszairányítás	
Szerb-magyar	Csongrád	2 990	23 395	5 722	32 309
	Bács-Kiskun	768	7 003	3 421	10 585
Ukrán-magyar	Szabolcs-Szatmár-Bereg	199	122	1 625	408
Budapest Liszt Ferenc repülőtér		2	291	139	240
Összesen		3 959	30 811	10 907	43 542

Forrás: ORFK

¹⁰ A 2014-es év során a szerb-magyar határszakasz képezte vizsgálat tárgyát.

¹¹ A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 2014-es statisztikái szerint a 42 777 menedékkérellem közül az előzetes vizsgálati eljárásban 20 405 eljárást szüntettek meg, míg a részletes vizsgálati eljárás során 1790 eljárás zárult le érdemi határozat meghozatala nélkül, továbbá 945 menedékkérő vonta vissza kérelmét.

A határmegfigyelő program tapasztalatai szerint 2014-ben a tavalyi évhez képest is kiemelkedően magas migrációs hullám (42 894 előállítás) volt tapasztalható a szerb-magyar határszakaszon és ezzel párhuzamosan ugrásszerűen emelkedett meg az ezen a határszakaszon benyújtott menedékkérelmek száma (**30 398**) is. A magyar és a szerb hatóságok közötti viszonylag jó együttműködésnek és az idegenrendészeti őrizet széleskörű, kvázi automatikus alkalmazásának köszönhetően az elfogott és kiutasított külföldiek (**3758** fő) 74 %-át (**2767** fő) a Rendőrség ténylegesen át is adta a szerb félnek.

A Rendőrség csak azokat a külföldieket adta át a szerb félnek, akik nem nyújtottak be menedékkérelmet és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal esetükben nem állapította meg a visszaküldés tilalmát, illetve akik a menekültügyi eljárás befejezéséig nem távoztak ismeretlen helyre. Ez az elfogottak mindössze 6 %-a volt 2014-ben.

A szerb-magyar határszakaszon 2014-ben is jelentős számban fogott el a Rendőrség **kísérő nélküli kiskorúakat**, összesen **1059** személyt (valamennyi határszakaszon elfogott kísérő nélküli kiskorúak száma 2014-ben: 1179 fő). A kísérő nélküli kiskorúakat érintő gyakorlatról a jelentés IV. fejezetében részletesen beszámolunk.

A fenti statisztikák alapján, bár érdemi határmegfigyelő tevékenység ezen a határszakaszon 2014-ben nem zajlott, az ukrán-magyar határszakasz teljesen más képet mutatott, mint a déli határ. Itt a tavalyi évhez képest megnégyszereződött a regisztrált menedékkérelmek száma, (**34-ről 122-re**), ez azonban továbbra is elhanyagolható a szerb-magyar határszakasz adataihoz (**30 398** menedékkérelmek) képest.

A budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren **291** menedékkérelmek mellett **139** visszairányításról számolt be a program megvalósítása során a Rendőrség. A jogszabályi környezet miatt ezen a helyszínen jellemzően a belépésre nem jogosult külföldiek visszairányítását rendeli el a Rendőrség. A visszairányítási intézkedéseket a határátkelőhelyeken hajtják végre, ahol az utasok általában rendelkeznek valamilyen utazásra alkalmas okmánnyal.

IV. A HATÁRMEGFIGYELÉS GYAKORLATI TAPASZTALATAI

A szerb-magyar határszakaszon végzett megfigyelés során mind az eljáró rendőrök, mind a megfigyelő látogatásokat végrehajtó ügyvéd arról számolt be, hogy a korábbi évekhez képest az elfogott külföldiek közül lényegesen többen tudtak és akartak menedékkérelmek benyújtása iránti szándékukról nyilatkozni a Rendőrség képviselőinek.

A koszovói állampolgárok illegális migrációban betöltött szerepe az elmúlt években is jelentős volt, azonban 2014 augusztusában robbanásszerű emelkedés kezdődött a családdal érkező koszovóiak tömeges megjelenésével, ami további terheket rótt a migrációkezelésben érintett szervekre. A koszovói migráció jellemzője, hogy nagy létszámú csoportokból, családokból áll, azonban sok az egyedülálló férfi is az elfogottak közt. Jellemző az is, hogy a személyek túlnyomó többsége (13 785 fő) menedékkérelmet terjeszt elő.

A monitor beszámolója szerint 2014 ősze óta aggályos gyakorlat tapasztalható Bács-Kiskun megyében, ahol az idegenrendészeti őrizetben kérelmet előterjesztők sok esetben napokat, akár egy hetet is várnak az menekültügyi eljárásuk megindítására. A monitor megfigyelése szerint az őrizetesek a kérelmet az arra rendszeresített formanyomtatványon megírják, jellemzően anyanyelvükön, amit az előtérbe elhelyezett "kérelemdobozba" dobznak. **Aggályos gyakorlatnak tekinthető, hogy a kérelem benyújtásáról nem készül írásos feljegyzés. Az őrizetet elrendelő hatóság személyes meghallgatás keretében külön nyilatkoztatja a kérelmezőt (meghallgatás/ távtolmácsolás) arról, hogy fenntartja-e a nyilatkozatát, s ha igen akkor kerül továbbításra az ügy a BÁH Menekültügyi Osztályához.** Tekintettel arra, hogy az írásos formában benyújtott kérelem tartalmát tekintve menedékkérelmeknek minősül¹², **álláspontunk szerint nem indokolt a kérelmező további szóbeli nyilatkoztatása.** Ez a gyakorlat továbbá nem áll összhangban a menedékjogról szóló törvény 35/A. §-ban foglalt követelménnyel, miszerint a fogvatartott elismerését kérő ügyében a **menekültügyi eljárást soron kívül kell lefolytatni.**

Az őrzött szállásokon a kérelmek, beadványok előterjesztésére rendszeresített zárt gyűjtődobozok bevezetésére az UNHCR kezdeményezésére 2011-ben került sor. A gyűjtődobozokat az őrzött szállás vezetője vagy a helyettesítésével megbízott személy minden munkanapon kiüríti, majd azok tartalmának megismerését követően a hatáskörébe tartozó kérelmeket elbírálja, vagy az illetékes és hatáskörrel rendelkező hatóságnak haladéktalanul továbbítja.

¹² A Ket. 34. § (5) bekezdése szerint a kérelmet tartalma szerint kell elbírálni, akkor is, ha az nem egyezik az ügyfél által használt elnevezéssel.

A menedékgjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet 64. § (2) bekezdése szerint, ha a külföldi elismerés iránti kérelem benyújtására irányuló szándékát idegenrendészeti eljárás során nyilvánítja ki, nyilatkozatát az eljáró hatóság jegyzőkönyvbe foglalja, és haladéktalanul értesíti a menekültügyi hatóságot. Tekintettel erre, az őrzött szállás a nemzetközi védelemre irányuló kérelmeket a gyűjtődoboz üritésének napján elektronikusan továbbítja az eljáró idegenrendészeti hatóságnak. Az eljáró idegenrendészeti hatóság a Korm. rendeletben előírt jegyzőkönyv elkészítése céljából felveszi a kapcsolatot az őrzött szálláson lévő ügyfelével. Az idegenrendészeti hatóság a külföldi teljes körű tájékoztatása érdekében ekkor tájékoztatja idegenrendészeti eljárásának alakulásáról, várható kiutazásának időpontjáról is. Az őrzött szálláson többnyire koszovói állampolgárok jelzik nemzetközi védelem iránti igényüket, többen a kiutazás várható időpontjáról történő tájékoztatást követően menedékkérelmüket nem kívánják beadni, szándéknyilatkozatukat visszavonják. Amennyiben a külföldi kérelmét továbbra is fenntartja, az idegenrendészeti hatóság haladéktalanul intézkedik annak menekültügyi hatóságához történő továbbítására. A menekültügyi eljárással kapcsolatos eljárási cselekményeket a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal menekültügyi hatósága foganatosítja, melynek időpontjára a Rendőrségnek nincs ráhatása. Amennyiben a menekültügyi hatóság tájékoztatása szerint a külföldit megilleti a területen maradás joga, a menekültügyi hatóság értesítése alapján a Rendőrség azonnal intézkedik a személy idegenrendészeti őrzetének megszüntetésére és a kiutasítás végrehajtásának felfüggesztésére.

A monitor 2014. június 27-én a Csongrád Megyei Rendőrkapitányság Idegenrendészeti Osztályának illetékességi területén tett látogatása során azt tapasztalta, hogy a Rendőrség számára rendkívüli **nehézséget jelent a BÁH részére történő átadás**, az előállítások tartama az iratok alapján a törvényi követelményeknek megfelel, azonban **a kérelmezők a BÁH részére történő átadást követően továbbra is a rendőrségi objektumban várakoznak kényszerűen**. A megfigyelő tájékoztatása szerint az idegenrendészeti osztály vezetője elmondta, hogy a júniusban történt ügyészi ellenőrzés során 2 iraki kérelmező ügyében megállapítást nyert, hogy a – törvényben előírtaknak megfelelő előállítás visszatartást követően – a BÁH részére átadott ügyfelekkel szemben több, mint 24 óra alatt sem történt érdemi intézkedés, az ügyfelek így 2 napig voltak a rendőrségi előállítóban. **Az ügyben az eljáró ügyész eljárást kezdeményezett a Legfőbb Ügyészségnél.** A monitor 2014. júliusi látogatása során azt tapasztalta, hogy a BÁH részére történő átadások problémáját a Rendőrség létszámemeléssel igyekezett orvosolni, biztosítva ezzel a személyes meghallgatások gördülékenységét.

A Rendőrség Szeged Határrendészeti Kirendeltségre hatósági tevékenységet végző megerősítő erőket vezényelt és intézkedett a megfelelő szakmai munkasorrend kialakítására, a szállítókapaacitás bővítésére. A megfelelő számú tolmács rendelkezésre állásának biztosítása érdekében 2014 júniusától működik a Rendőrség távtolmácsolási rendszere 28 végponttal, illetve országos tolmács nyilvántartás került kialakítására. Ezen túl a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal folyamatos a helyi, területi és központi szinten az egyeztetés. A kirendeltség objektumában irodák kerültek átadásra a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal részére a külföldi menekültügyi hatóság elé állításához szükséges humánerő és a másik objektumba történő kíséréshez és őrzéshez szükséges idő csökkentése érdekében.

A megfigyelő tapasztalatai szerint a beutazási és tartózkodási tilalom (BTT) alkalmazása esetén a határozat jellemzően nem tartalmazza, hogy a hatóság az egyéni mérlegelés során mely szempontok alapján dönt a BTT időtartamáról. Ennek kapcsán kérdésként merül fel, hogy a Szíriából, polgárháborús területről érkező külföldivel szemben elrendelt hosszabb (4 éves) BTT – tekintettel a szíriai helyzetre – méltányosnak tekinthető-e.

A beutazási és tartózkodási tilalom idejét az eljáró hatóság az eset összes körülményének figyelembe vételével határozza meg és annak időtartama 1 és 5 év között határozható meg. Mivel 2013. február 1-től a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése már nem bűncselekmény, a korábban elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt ismét jogellenesen Magyarországra érkező külföldiek esetében ennek ténye az új idegenrendészeti eljárásban figyelembe vételre kerülhet, így az újabb idegenrendészeti eljárásban az eljáró hatóság a korábbi eljárásban meghatározottnál hosszabb (akár a maximális) beutazási és tartózkodási tilalmat rendelhet el.

A Rendőrség előtt folyó idegenrendészeti eljárás bármely szakaszában, bármely külföldi jelezheti nemzetközi védelem iránti igényét. E mellett a Rendőrség vizsgálja a visszaküldés tilalmát. A szír állampolgárok nem Szíriába, hanem Szerbiába kerülnek visszaküldésre abban az esetben, ha a nemzetközi védelem egyetlen formáját sem kívánták igénybe venni Magyarországon. A szíriai állampolgárok közül – a megfelelő tájékoztatás ellenére – többen kifejezetten kérik mielőbbi visszaadásukat Szerbiába annak reményében, hogy újabb kísérletet tehetnek a Nyugat-Európába történő eljutásra úgy, hogy ujjnyomatuk nem kerül be az Eurodac rendszerbe.

A Helsinki Bizottság ügyvédhálózatának munkatársai szerint **több szír állampolgárságú ügyfél egybehangzóan sérelmezte a szerb határőrök súlyosan jogsértő gyakorlatát, miszerint Szerbiába történő visszaküldésük esetén rendszeresen elveszik a pénzüket, továbbá tettelegesen is bántalmazták őket, amennyiben nem akarnak fizetni.** Tekintettel arra, hogy a Szerbiába visszafogadási egyezmény keretében átadott külföldiek hozzáférése a nemzetközi védelemhez¹³ erősen korlátozott, valamint esetükben fennáll a lánc-refoulement veszélye is, a Bizottság különösen fontosnak tartja, hogy a **visszaküldés tilalmának fennállását** a kiutasítás elrendelése illetve végrehajtása során az eljáró hatóság **érdemben és egyéniesítetten vizsgálja**, különös tekintettel a kísérő nélküli kiskorúakra.

A Szerbiából érkező külföldiek visszaadására úgy kerül sor, hogy valamennyien tudatában vannak annak, hogy Magyarországon nemzetközi védelmet kérhettek volna. Amennyiben a külföldi nem jelzi nemzetközi védelem iránti igényét, a Rendőrség valamennyi esetben vizsgálja a visszaküldés tilalmát és a Szerbiába történő átadás a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal azon írásos véleménye alapján történik, hogy a visszaküldés tilalma nem áll fenn.

IV.1. A KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚ KÜLFÖLDIEK IDEGENRENDEZÉSZETI HELYZETE

A 2013-as évhez viszonyítva jelentősen megnövekedett a Rendőrség által elfogott kísérő nélküli kiskorúak száma (országos szinten **1179** fő). A megfigyeléssel érintett szerb-magyar határszakaszon összesen **1059** (Csongrád megyében **920**, míg Bács-Kiskun megyében **139**) kísérő nélküli kiskorút állítottak elő, szemben a 2013-ban országosan elfogott 465, a szerb-magyar határszakaszon összesen 417 elfogott kísérő nélküli kiskorúval. A Helsinki Bizottság határmegfigyelő tevékenysége során végzett iratbetekintések alkalmával továbbra is hangsúlyos maradt ennek a különleges bánásmódot igénylő csoportnak a monitorozása. Állampolgársági megoszlásukat tekintve továbbra is Afganisztánból érkezik a legtöbb kiskorú (915 fő), továbbá 83 koszovói, 94 szír, 13 török, 11 palesztin, 11 egyiptomi, 6 szerb, 5 bangladesi, néhány albán, bosnyák, gambiai, ghánai, iraki, iráni, macedón, román, Srí Lanka-i, horvát és ukrán kiskorút fogtak el 2014-ben országszerte.

A **Rendőrség** az elfogott kísérő nélküli kiskorúak megnövekedett számára tekintettel a 2014. év vonatkozásában (a tavalyi évvel ellentétben) adatgyűjtési nehézségek miatt **nem tudott adatot szolgáltatni az idegenrendészeti eljárásban menedékjogi kérelmet benyújtó kísérő nélküli kiskorúak számára, valamint a Szerbiába idegenrendészeti eljárás keretében kiutasított kísérő nélküli kiskorúak számára, illetve állampolgárságára vonatkozóan.** A Helsinki Bizottság és az UNHCR aggályosnak tartja, hogy nem elérhetők a kísérő nélküli kiskorúakkal kapcsolatos statisztikai adatok, ez ugyanis gátolja a kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó jogalkalmazói gyakorlat monitorozását, különös tekintettel a Szerbiába történő kiutasításokra.

A Hazai Idegenrendészeti Ügymenetet Támogató Alkalmazás szakrendszer (HIDRA) statisztikai modulja intézkedés alapú és nem teszi lehetővé az életkorra történő statisztikai adatlekérdezést, illetve több intézkedés összekapcsolását statisztikai adat leválogatása céljából (pl. rendelkezésre áll az az adat, hogy a Rendőrség hány kísérő nélküli kiskorúval szemben intézkedett, hány kiutasítást rendelt el, rendőrségi eljárásban hányan jelezték nemzetközi védelem iránti igényüket, de nem alkalmas annak kimutatására, hogy csak a kísérő nélküli kiskorúakkal szemben foganatosított eljárásokban hányan folyamodtak menedékjogért, illetve velük szemben hány kiutasítás elrendelésére került sor). A manuális adatgyűjtést a több tízezres előállítás 2014-ben már nem tette lehetővé.

A migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról, valamint a külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozó statisztikák összeállításáról szóló 311/76/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2007. július 11-i 862/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletben foglaltaknak a rendőrségi adatgyűjtés megfelel. A kísérő nélküli kiskorúakkal kapcsolatban a rendelet mindösszesen a nemzetközi védelem iránti kérelmet előterjesztők számát kéri megadni. Az ezzel kapcsolatos adatok a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál, mint menekültügyi hatóságnál állnak rendelkezésre. A rendelet hatálya alá tartozó visszatéréssel kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettség nem terjed ki az életkorra vonatkozó adatgyűjtésre.

Jelenleg folyamatban van a HIDRA szakrendszer átalakítása, amely során több, a statisztikai adatok leválogathatóságával kapcsolatos szakmai igény is megfogalmazódott.

¹³ Megjegyzendő, hogy 2014-ben a Szerbiába idegenrendészeti eljárás során, visszafogadási egyezmény keretében átadott szír állampolgárságú személyek száma: 834. (Forrás: ORFK statisztika)

A monitorozás tapasztalatai szerint továbbra is **aggályos**, hogy a menedékjogi **kérelmet elő nem terjesztő**, ám potenciálisan nemzetközi védelemre szoruló kísérő nélküli kiskorúak Szerbiába történő kiutasítására anélkül kerülhet sor, hogy alapos vizsgálat tárgyát képezné a gyermekek megfelelő gondoskodáshoz való hozzáférése.¹⁴ A Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint továbbra is kérdéses, hogy Szerbiában valóban teljesülnek-e a fenti feltételek és ezek a gyermekek hozzáférnek-e az őket megillető védelemhez, akár gyermekvédelmi, akár idegenrendészeti vagy menekültügyi eljárás keretében.

Noha a kiskorúak nem feltétlenül Magyarországon kívántak menedékkérelmet benyújtani, azonban több esetben is őket ért üldözési cselekményekről számoltak be származási országukban. Menedékkérelm benyújtása nélkül is felmerül esetükben a Harmtv. 45. § (5) bekezdésének alkalmazása is, amely szerint a kísérő nélküli kiskorú csak akkor utasítható ki, ha a származási államában vagy más befogadó államban a család egyesítése, illetve az állami vagy egyéb intézményi gondoskodás megfelelően biztosított.

Az UNHCR szerb civil partnere, a Belgrádi Emberi Jogi Központ 2014. évben megjelent jelentése¹⁵ szerint a menedékjogi kérelmek nyilvántartásba vétele az esetek többségében problémát okoz az eljáró szerb hatóságok számára, **így a menekültügyi eljáráshoz való tényleges hozzáférés Szerbiában továbbra is jelentős akadályba ütközik**. A jelentés továbbá kiemeli, hogy a menedékkérők nagy részének elhelyezése kapacitás hiány miatt a befogadási központokban – 2013-hoz hasonlóan – továbbra sem biztosított. Az eljárások elhúzódsát jól mutatja, hogy 2014. január-április közötti időszakban a szerb menekültügyi hatóság összesen 7 menedékkérő ügyében folytatott le személyes meghallgatást. A szerb menekültügyi hatóság továbbra is számos esetben alkalmazza a biztonságos harmadik ország koncepciót, aminek következtében a menedékkérők ügyének érdemi vizsgálata nem minden esetben biztosított és esetükben fennáll a lánc-refoulement veszélye.¹⁶

A kísérő nélküli kiskorúak többsége (hasonlóan a nagykorú külföldiekhez) menedékkérelmet terjeszt elő. Azok a kísérő nélküli kiskorúak, akik nem menedékkérők gyermekvédelmi intézményben kerülnek elhelyezésre, ahonnan jellemzően rövid időn belül ismeretlen helyre távoznak. A Háromoldalú Megállapodásban vállalt kötelezettségének eleget téve a havonta egyszer megvalósított monitorozó látogatáson a Rendőrség minden esetben biztosította a monitorozó ügyvéd részére az érdeklődési körébe tartozó külföldiek iratanyagának megtekintését. 2014-ben az iratbetekintésre irányuló látogatásokon megtekintett – több tízezer iratból kiválasztott – közel 200 iratanyag többsége nem kísérő nélküli kiskorú ügydossziéja volt, a monitor jelentéseiben nem számolt be a kísérő nélküli kiskorúak nagy számban történő kitoloncolásáról.

Amennyiben a Rendőrség kísérő nélküli kiskorú visszafogadási egyezmény szerinti átadását tervezi, valamennyi esetben kezdeményezi a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál a visszaküldési tilalom vizsgálatát és az átadást abban az esetben hajtja végre, ha a visszaküldés tilalma nem áll fenn. Az átvételnél a szerb gyermekvédelmi hatóság képviselője jelen van.

A kiutasítás végrehajtására váró fiatalok, kísérő nélküli kiskorúak fogvatartását a Harmtv. 56. § (2) bekezdése kifejezetten tiltja, így ők jellemzően Csongrád megyei gyermekotthonokban nyernek elhelyezést kitoloncolásukig. A tapasztalatok azt mutatják, hogy sokan közülük ismeretlen helyre távoznak, mielőtt a Rendőrség végrehajtaná a kitoloncolást, ellenük a Rendőrség személykörözést ad ki. Ahogy azt az Alapvető Jogok biztosának AJB-2731/2012. sz. jelentése korábban megállapította, aggasztó, hogy legtöbbször későbbi sorsáról és hollétéről nincsenek információi a hatóságoknak – e tekintetben a Helsinki Bizottság tapasztalatai szerint 2014-ben sem történt érdemi előrelépés. A hivatkozott ombudsmani vizsgálat megállapította, hogy az a tény, miszerint nincsenek részletszabályok arra vonatkozóan, hogy az idegenrendészeti hatóság hogyan köteles meggyőződni arról, hogy a kísérő nélküli kiskorú kiutasítása, illetve kitoloncolása esetén a fogadó államban valóban egy családtagjához, kinevezett gondviselőhöz, vagy megfelelő befogadó létesítménybe kerül majd, veszélyezteti az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított gyermeki jogok érvényesülését. Ez a joghézag azt eredményezi, hogy az idegenrendészeti hatóság fenti kötelezettségének (meggyőződni arról, hogy megfelelő gondoskodás áll-e rendelkezésre) a gyakorlatban nem tud eleget tenni.

Az alapvető jogok biztosának hivatkozott jelentése a Rendőrség részéről jogszabályba ütköző visszásságot nem állapított meg.

14 A Harmtv. 45. § (5) bekezdése szerint a kísérő nélküli kiskorú csak akkor utasítható ki, ha a származási államában vagy más befogadó államban a család egyesítése, illetve az állami vagy egyéb intézményi gondoskodás megfelelően biztosított.

15 Serbia as a country of asylum. Observations on the situation of asylum-seekers and beneficiaries of international protection in Serbia, April 2014, elérhető itt: http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/eng-lat/wp-content/uploads/2014/01/Right_to_Asylum_in_the_Republic_of_Serbia.pdf

16 2014-ben – az UNHCR információi szerint – Szerbiában 16,490 menedékkérelmet regisztráltak, mindösszesen 17 meghallgatást folytattak le, egy elismerés volt. A kérelmezők 77%-a szír és afgán. A teljes befogadó kapacitás 1,000 fő.

A monitor tapasztalatai továbbra is azt mutatják, hogy a kirendelt **ügygondnokok az ügyiratok tanúbizonyága szerint többségében passzív maradnak** az eljárás során, amely felveti a garanciális kérdést, hogy a jelenlegi ügygondnoki rendszerrel sikerül-e a kiskorúak számára hatékony jogi segítséget nyújtani. A Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint egy, az eljárás során gyakorlatilag teljesen passzív ügygondnok révén ez aligha lehetséges. Fontos lenne a rendszeresen kirendelt ügygondnokok számára szakmai képzéseket tartani, ahol felfrissíthetnék az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett gyermekjogi egyezmény és a Harmtv. vonatkozó, a gyermek érdekeinek és jogainak védelmét célzó garanciális jellegű rendelkezéseit.

A kirendelt ügygondnokok nem a Rendőrség alkalmazottai, így felkészültségükre, tevékenységükre a Rendőrségnek nincs ráhatása.

- A 2014. május 30-i iratbetekintő látogatáson megtekintett iratok szerint a szír kísérő nélküli meghallgatására tolmács és **ügygondnok jelenlétében** került sor. Elmondta, hogy hazáját 2014 februárjában hagyta el. Németországba szeretne eljutni, nagybátyja Svédországban él, a **hatóság igyekezett tisztázni a családi kapcsolatokat** (elérhetőség felkutatásával). Menedékkérelmet terjesztett elő, jogairól – az ügygondnok is – tájékoztatta. Életkorát szakorvosi véleménnyel is megerősítették. A kiskorú a hódmezővásárhelyi Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Gyermekotthonba került. Az idegenrendészeti eljárás felfüggesztésre került..
- A 2014. május 30-i iratbetekintő látogatáson megtekintett iratok szerint a szír kísérő nélküli kiskorú meghallgatására tolmács és **ügygondnok jelenlétében** került sor. Elmondta, hogy hazáját kb. 6 hónapja hagyta el testvérel a háború miatt. Ausztriában élő unokatestvéréhez szeretne eljutni, nagybátyja Svédországban él. A tavalyi évhez tapasztaltakkal szemben a Helsinki Bizottság előrelépésként értékelte, hogy a **hatóság igyekezett tisztázni a családi kapcsolatokat** (elérhetőség felkutatásával). Menedékkérelmet terjesztett elő, jogairól – az ügygondnok is – tájékoztatta. A kiskorú a hódmezővásárhelyi Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Gyermekotthonba került.
- A 2014. november 26-28-i iratbetekintő látogatás során a megfigyelő azt tapasztalta, hogy az **idegenrendészeti osztályok gyakorlata az ügygondnok tekintetében nem egységes**. A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 15. § (7) bekezdésében írtaknak eleget téve ügygondnok bevonásával folytatja le az eljárást, míg a Bács – Kiskun Megyei Rendőr- főkapitányság annak megállapítására szorítkozik a jegyzőkönyvekben, hogy az illető „fiatalkorú személyként a felügyeletét ellátni képes felnőtt korú kísérő nélkül érkezett Magyarországra, ezért részére ügygondnok kirendelésére lenne szükség. Az idegenrendészeti eljárásának kezdetén menekültkénti elismerés iránti kérelem benyújtására irányuló szándékát hatóságunk felé jelezte, ezért részére ügygondnok kirendelésére jelen eljárásban nem került sor, arra a menekültügyi eljárása során az illetékességgel rendelkező menekültügyi hatóság intézkedik.” A Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint **ez a gyakorlat nem áll összhangban** a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet 72. § (2) bekezdésében foglalt **jogszabályi kötelezettséggel**.¹⁷

V. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM KERETÉBEN

A Rendőrség részéről két fő vett részt a UNHCR Közép-európai Regionális Képvisellete által 2014. június 10-12. között Szlovéniában megrendezett nyári határőr akadémián. A képzésen többek közt a területhez és a menedékjogi eljáráshoz való hozzáférésről a vegyes migrációs áramlások kihívásairól és ennek kapcsán a nemzetközi védelmi igényekkel rendelkező személyek kiszűréséről, valamint a határellenőrzésben részt vevő hatóságok menekültek védelmével kapcsolatos szerepvállalásáról volt szó, továbbá ország-információs eladások keretében a résztvevők Afganisztánról és Szomáliáról kaphattak bővebb információkat. Ezen túlmenően az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége képviselője tartott előadást a kísérő nélküli gyermekekkel való bánásmódról.

VI. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A háromoldalú együttműködésben érintett felek 2014-es tapasztalataik alapján a következő ajánlásokat teszik, a jogalkotó (elsősorban a Belügyminisztérium), az Országos Rendőr-főkapitányság, illetve a jogalkalmazó társszervek (mint például a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal) felé.

17 72. § (2) bekezdés: „A kísérő nélküli kiskorú érdekeinek védelmében az idegenrendészeti hatóság köteles ügygondnok kirendelésére iránt az eljárás megindításakor haladéktalanul intézkedni.”

VI.1. MEGHALLGATÁS AZ ÚN. EGYSZERŰ MEGÍTÉLÉSŰ ÜGYEKBE

Az UNHCR és a Helsinki Bizottság továbbra is szorgalmazza, hogy a nemzetközi védelemre szorulóknak jogellenes visszaküldését elkerülendő, **a jogalkotó teremtsen meg annak a jogszabályi keretét, hogy a Rendőrség kötelezően tartson minden olyan esetben meghallgatást, amikor - állampolgárságuk alapján is valószínűsíthetően - sérülékeny csoportokhoz tartozó külföldiek ellen folyik idegenrendészeti eljárás.** Így különösen egyedülálló nők, kísérő nélküli kiskorúak, idős és beteg emberek, traumatizált személyek, kisgyermekes családok stb. esetén van szükség arra, hogy az intézkedő rendőrök a tényállást hosszabb meghallgatás keretében, megnyugtatóan tisztázzák. A részletes meghallgatás a Rendőrségnek is segíthet a vegyes migránsáramlatból kiszűrni a nemzetközi védelemre szoruló külföldieket, különös tekintettel a különleges bánásmódot igénylőkre.

A Rendőrség a kiutasításra irányuló idegenrendészeti eljárásban valamennyi külföldit meghallgatására intézkedik, még a 2014-ben fennálló kiemelkedően magas elfogás szám mellett is. Emellett meghatározott szakmai szempontok alapján, illetve szűrőpróbaszerűen szintén történnek meghallgatások.

VI.2. A NON-REFOULEMENT ELVÉNEK ÉS A GENFI EGYEZMÉNY 33. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK ALKALMAZÁSA

A Helsinki Bizottság és az UNHCR ajánlása a Háromoldalú Munkacsoport felé az, hogy az UNHCR 2013-as Ukrajnával kapcsolatos és 2012-es Szerbiával kapcsolatos állásfoglalásának fényében és egyéb fontos, a jelenlegi állapotokat tükröző ország-információk ismeretében foglalkozzon a non-refoulement elve gyakorlati érvényesülésének kérdésével, illetve mellőzésének konkrét veszélyeivel. Ajánljuk, hogy **a szerb menekültügyi rendszer hiányosságai miatt a magyar hatóságok, így különösen a visszaküldés tilalmáról rendelkező véleményt adó Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal vizsgálja felül a biztonságos harmadik ország koncepciójának alkalmazását Szerbiára az idegenrendészeti eljárások során is,** különös tekintettel arra az esetre, ha felmerül a **lánc-refoulement veszélye** (Szerbián át akár Görögországig), illetve ha **különleges bánásmódot igénylő személlyel** szemben folyik idegenrendészeti eljárás. A biztonságos harmadik ország koncepciójának alkalmazásakor a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának menekültügyi joggyakorlat-elemző csoportja ajánlásának teljes körű figyelembevételét ajánljuk, tekintettel a szerb-magyar határszakaszon tapasztalható nagyszámú kiutasításra, továbbra is különös figyelmet igényel a szerbiai menekültügyi helyzet nyomon követése.

Szerbiába csak olyan személy átadására került sor, akinek menekültügyi eljárása lezárult vagy aki a tájékoztatás ellenére nem kívánta igénybe venni Magyarország védelmét, illetve tekintettel arra, hogy a non-refoulement vizsgálata a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal hatáskörébe tartozik és azt a Rendőrség valamennyi esetben beszerzi, a Rendőrség nem csatlakozik az ajánláshoz.

VI.3. A GYERMEKVÉDELMI SZEMPONTOK HATÉKONY ÉRVÉNYESÍTÉSE KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK KIUTASÍTÁSA ESETÉN

A Helsinki Bizottság és az UNHCR szorgalmazza, hogy **a hatóságok - tiszteletben tartva az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének rendelkezéseit - a kiutasításra irányuló eljárásokban minden esetben egyéniesítve, érdemben vizsgálják a gyermek mindenképp felett álló érdekét,** és törekedjenek arra, hogy határozataikban a releváns gyermekvédelmi szempontok is megjelenjenek. Az idegenrendészeti, menekültügyi és gyermekvédelmi hatóságok, szakszolgálatok és civil szervezetek közötti strukturált együttműködésre van szükség. A Helsinki Bizottság és az UNHCR továbbra is fontosnak tartja, hogy az érintett szervezetek konstruktív szakmai párbeszédet folytassanak és közösen tanulmányozzák a gyermek mindenképp felett álló érdekének vizsgálatával, az életkor meghatározással és a külföldi gyermekekkel való interkulturális kommunikációval kapcsolatos, példamutató külföldi gyakorlatokat és törekedjenek azok magyarországi meghonosítására.

Az ezzel kapcsolatos szakmai párbeszédet évekként ezelőtt a Rendőrség kezdeményezte és a civil szervezetek nem tudtak a probléma megoldására a Rendőrség eljárása során alkalmazható szakmai javaslatot adni. A Rendőrség kezdeményezésének eredményeként 2013. február 1-től a menedéket nem kérő kísérő nélküli kiskorúak erre kijelölt gyermekvédelmi intézményben (Hódmezővásárhely és Ópusztaszer) kerülnek elhelyezésre és 2014 januárjában – annak vélelmezhető szakmai megvitatását követően – kiadásra került a kísérő nélküli, magukat kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározására irányuló szakmai módszertani ajánlás¹⁸.

¹⁸ a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet kísérő nélküli, magukat kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározásáról szóló, 2014. január 15-én kelt, 29200/196/2014. ált. számú szakmai módszertani ajánlása (elérhető itt: http://www.bszi.hu/e107_files/downloads/szakmai_modszertani_ajanlas_kiskoru_migrans.pdf)

VI.4. A HATÁRMEGFIGYELÉS MÓDSZERTANÁNAK TOVÁBBFEJLESZTÉSE

A Helsinki Bizottság és az UNHCR a 2013-as pozsonyi konferencia szellemében továbbra is javasolja az együttműködő partnereknek, hogy vizsgálják felül a bejelentés nélküli látogatások és a nem anonimizált iratbetekintés lehetőségét, mint az **együttműködés továbbfejlesztésének** lehetséges módját. A határmegfigyelést végző közép-európai államok közül Szlovákiában és Lengyelországban elegendő, ha a látogatás reggelén jelzi érkezését a megfigyelő, ezen túlmenően nem szükséges előzetes bejelentkezés. Ez a gyakorlat példaként állhat a magyar partnerek előtt az együttműködés továbbfejlesztésében. A lengyel határmegfigyelés során a monitorozást végző civil szervezet anonimizálás nélkül férhet hozzá a kiválasztott ügyiratokhoz, amely jelentősen növeli a megfigyelés során hozzáférhető releváns információk körét, ezáltal hatékonyabbá téve a projektet. Javasoljuk az Országos Rendőr-főkapitányságnak, hogy fontolja meg a háromoldalú együttműködés ez irányú továbbfejlesztését.

A nem anonimizált iratbetekintés adatvédelmi aggályokat vet fel. Ezen túl az okmány nélkül érkező harmadik országbeli állampolgárok beazonosítása már az előállítási és visszatartási időn belül is többször nehézségekbe ütközik, mert az ügyfelek nem emlékeznek arra, hogy milyen személyazonosító adatokat vallottak magukénak az elfogáskor. Egy esetleges újbóli elfogás esetén okmány nélkülieknél többször előfordul, hogy más adatokat vallanak magukénak és az eljáró hatóság ujjnyomat alapján tudja csak beazonosítani őket. A rendőrségi eljárásban keletkezett iratok egy példányát az ügyfél megkapja, így amennyiben a későbbiekben az UNHCR vagy a Magyar Helsinki Bizottság látókörebe kerül, és ehhez hozzájárul, beazonosítható. Ha az ügyfél elfogáskor valós adatait adta meg vagy rendelkezett személyazonosító okmánnyal, későbbi beazonosítása nem okoz problémát.

A monitorozó ügyvéd a rendőrségi objektumban csak kíséreléssel tartózkodhat. A látogatások előzetes bejelentése lehetővé teszi az egyéb szolgálati feladatok figyelembe vétele mellett olyan kísérő biztosítását, aki a tendenciákat, a hatósági eljárást megfelelő szinten, átfogóan, nem csak a saját részfeladatát érintően ismeri, a monitorozó ügyvéd tájékoztatásához, a felmerülő kérdések megválaszolásához megfelelő információkkal rendelkezik.

© ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR),
Magyar Helsinki Bizottság,
Országos Rendőr–főkapitányság, 2014

A jelen kiadvány és annak egyes részei külön kérelem nélkül terjeszthetők és reprodukálhatóak nem kereskedelmi célú kutatás, tanulmány és híradás céljából, a szerzői jog jogosultjának feltüntetése mellett.

Jelen kiadvány megjelenését és A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz Magyarországon című projekt végrehajtását az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR) támogatta.